

II

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

420. PLENARNO ZASEDANJE 28. IN 29. SEPTEMBRA 2005

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prispevku turizma h gospodarskemu in socialnemu okrevanju nazadujočih območij

(2006/C 24/01)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 10. februarja 2005 sklenil, da v skladu s členom 29(2) Poslovnika pripravi mnenje o naslednji temi: *prispevek turizma h gospodarskemu in socialnemu okrevanju nazadujočih območij*

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela na tem področju, je mnenje sprejela 27. julija 2005. Poročevalec je bil g. MENDOZA.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 420. plenarnem zasedanju 28. in 29. septembra 2005 (seja z dne 28. septembra 2005) s 135 glasovi za, 2 glasovoma proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Uvod

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor je s svojimi mnenji veliko prispeval k oblikovanju turistične politike na evropski ravni. V tem kontekstu predlaga pripravo še enega mnenja, ki bi služilo kot referenčna točka za določene pobude na področju turizma in bilo v podporo evropskim, nacionalnim, regionalnim in lokalnim institucijam pa tudi socialnim partnerjem in drugim združenjem civilne družbe ter organizacijam v turističnem sektorju. Prispevalo bi k združitvi prizadevanj za alternativne rešitve nazadujočih območij in še posebej oseb in podjetij, ki v njih živijo in izvajajo donosno dejavnost, s ciljem ohraniti gospodarsko dejavnost z vsemi prednostmi za to območje.

1.2 Namen tega dokumenta je prispevati k nujno potrebni revitalizaciji raznih območij v celotni Evropski uniji, ki iz različnih razlogov trenutno nazadujejo tako na socialnem kot gospodarskem področju. Dokument se osredotoča na alternativne rešitve, ki jih turistična industrija lahko ponudi tem območjem.

1.3 Stopnje v pripravi dokončnega osnutka mnenja:

— Prva seja študijske skupine: priprava seznama tem, na katere se bo mnenje osredotočilo.

— Javna predstavitev v Cordobi (Španija) in druga seja študijske skupine: predstavitev dobre prakse na področju pobud za okrevanje gospodarsko nazadujočih območij s pomočjo razvoja turističnih dejavnosti. Vse v okviru prednostnega cilja mnenja seznaniti se z izkušnjami, ki se lahko izkažejo kot učinkovite in spodbudijo te ali prispevajo k razvoju drugih dejavnosti v območjih, ki trenutno gospodarsko in družbeno nazadujejo ali za katere obstaja ta nevarnost v prihodnosti.

— Tretja in zadnja seja: dokončno oblikovanje in priprava dokumenta za obravnavo v strokovni skupini in na plenarnem zasedanju EESO.

1.4 To mnenje mora upoštevati dva vidika, ki se medsebojno dopolnjujeta:

— V mnenju je večkrat poudarjeno, da turizem predstavlja alternativno rešitev in veliko priložnost za nazadujoča območja, saj je lahko pomemben vir gospodarskih dejavnosti z ogromnim potencialom za razvoj družbe in podjetništva ter za ustvarjanje novih delovnih mest. Revitalizacija nazadujočih območij lahko in mora potekati skupaj z vzpostavljanjem novih in bolj trajnostnih industrijskih vej, ki lahko prispevajo k izboljšanju življenjske kakovosti.

— Nekatera nazadujoča območja se lahko preobrazijo v turistične regije, ki bodo zmožne sprejeti vedno večji pritek turistov iz vsega sveta. Ta preobrazba mora potekati na vsestranski in trajnostni način.

2. Obseg in opis mnenja

2.1 Namen mnenja ni pregled razlogov, ki so nazadujoča območja pripeljali v trenutno stanje, niti presoja ukrepov drugih sektorjev za revitalizacijo teh območij (industrije, rudarstva, kmetijstva itd.), čeprav bodo pri določenih vprašanih ti vidiki pomembni za pripravo predlogov s področja turizma.

2.2 V naši presoji se najprej postavlja vprašanje, ali je v tem območju potekal postopek specifične revitalizacije, ali gre za manj razvito območje, kjer se ni razvila nobena industrijska panoga in v kateri bi turizem lahko bil izhodišče in gonilo za obsežnejši razvoj.

2.3 Glede na to je priprava mnenja potekala na naslednji način:

2.3.1 Analiza položaja nazadujočih območij in najpomembnejših vidikov (družba in zaposlovanje, dejavnosti podjetij, prizadevanja institucij itd.), ki jih je treba upoštevati pri pripravi prihodnjih predlogov za področje turizma. Pri tem je izrednega pomena, da se natančno opredeli pojem „nazadujočih območij“, saj so lahko zaradi različnih pogojev in okoliščin potrebne različne alternativne rešitve.

2.3.2 Tako pokriva mnenje naslednje vidike:

2.3.2.1 *Položaj nazadujočih območij*: opredelitev njihovih pomanjkljivosti iz različnih vidikov s poudarkom na presoji vsake izmed njih: težave zaradi dolgotrajne odvisnosti od ene industrijske panoge ali podjetja; neprimernost in slabosti okoljevarstvenih dejavnikov; pomanjkljiva infrastruktura ali nesposobnost infrastrukture za prehod na turistično dejavnost; delovna sila z znanjem in izkušnjami, neprimernimi za delo v turizmu; nepoznavanje in neprilagajanje družbenega okolja na sprejem nove dejavnosti, kot je turizem. Vsekakor pa je treba upoštevati dejstvo, da nazadujoče regije niso naravna turistična območja, zaradi česar je še težje najti pravo obliko turizma: kulturni in arheološki turizem, športni turizem, izobraževalni turizem in vse druge alternativne oblike turizma. Zlasti „pozitivna izkušnja“ je temelj vsakega turističnega proizvoda, zato jo je treba opredeliti ter spodbujati.

2.3.2.2 *Prizadevanje institucij*: to mnenje poziva k nujnemu sodelovanju med različnimi upravami in institucijami, ki ga je treba natančno opredeliti in določiti vrste, scenarije in oblike medinstitucionalnega sodelovanja in javna sredstva, ki lahko prispevajo k pospešitvi turizma. Mnenje posebej obravnava

vlogo evropskih strukturnih skladov pri revitalizaciji nazadujočih območij. Institucije igrajo pomembno vlogo pri usposabljanju lokalne delovne sile za delo v storitvenem sektorju.

2.3.2.3 *Družbena zakoreninjenost kot cilj*: nazadujoči sektorji so povezani z območji, v katerih so se veliko let razvijali in sčasoma propadli. Tako so prebivalci teh območij skozi leta in generacije ustvarili tesno vez s svojim življenjskim in delovnim okoljem. Turistične pobude, ki jih predlagamo, naj bi v veliki meri prispevale k spodbujanju te zakoreninjenosti, in sicer z ustvarjanjem okoliščin, ki jih omogočajo (nastanitve, storitve, komunikacije itd.). Drug način spodbujanja družbene zakoreninjenosti je ustvarjanje stalnih delovnih mest. Turizem je sicer pomemben vir zaposlovanja, vendar lahko sezonsko zaposlovanje predstavlja velik problem in ovira razvoj družbene zakoreninjenosti ter povzroči nezaželeno migracijo delavcev v določenih obdobjih v letu.

2.3.2.4 *Socialni dialog kot ključni dejavnik pri presoji in razvoju alternativnih rešitev*: predlagamo, da socialni dialog sindikatov in združen predstavja temelj sporazuma med delavci in delodajalci za lažjo izpeljavo projektov in pobud. Ta dvostranski dialog naj bi se razširil v tristranski dialog z oblastmi, ki poskušajo najti dolgoročne alternative. Tudi druge organizacije civilne družbe in turističnega sektorja morajo prispevati k uresničitvi zadanih projektov.

2.3.2.5 *Podpiranje pobud za trajnostni turizem*: kljub družbeni krizi v mnogih območjih zaradi gospodarskega in socialnega nazadovanja lahko koncept novih razvojnih alternativ popravi napake iz preteklosti pri načrtovanju potrebnih ukrepov in razen tega pospeši razvoj novih aktivnosti znotraj socialnih, ekonomskih in okoljevarstvenih trajnostnih parametrov, ki jih EESO priporoča za razvoj turizma.

2.3.2.6 *Okolje kot temelj za okrevanje nazadujočih območij in načrtovanje turističnih aktivnosti*:

— Čeprav analiza vzrokov za socialno-ekonomsko nazadovanje nekega območja ni naloga tega mnenja, ugotavljamo, da je v mnogih nazadujočih območjih iz naravnih, geografskih in geoloških razlogov prišlo do odvisnosti od ene same industrijske panoge. To ni pripeljalo samo do neupoštevanja okoljevarstvenih dejavnikov, ampak je okolju tudi zelo škodovalo. Nove zahteve in prizadevanja na okoljevarstvenem področju omogočajo okrevanje nazadujočih območij in prispevajo k večjemu turističnemu potencialu projektov.

— Mnenje tako določa prednostne naloge glede okoljevarstvenih pobud, ki morajo spremljati razvoj turističnih projektov.

2.3.2.7 *Ohranjanje in krepitev aktivnosti podjetij in pospeševanje produktivnih naložb*: poskušali smo sestaviti čim natančnejši seznam pobud za spodbujanje podjetništva. Podjetništvo v nazadujočih območjih temelji na specializaciji iz preteklosti, zaradi neposredne vključenosti v tradicionalno industrijo, ali posredno prek pomožnih podjetij glavne dejavnosti. V tem smislu mnenje predlaga pobude za ohranjanje in ustanavljanje podjetij, podjetniško usposabljanje in večanje zmogljivosti podjetij, opredelitev meril za konkurenčnost, raziskave in razvoj, oblikovanje in trženje itd. Prav tako je treba spodbujati pristope, kot so promocija, partnerstvo in sodelovanje med podjetji ter med podjetji in oblastmi in ustvarjanje mrež med podjetji, regijami in sektorji. Posebno pozornost je treba posvetiti mikro, malim in srednje velikim podjetjem.

2.3.2.8 *Ohranjanje in ustvarjanje delovnih mest kot prednostna naloga*: najhujša posledica celotnega postopka gospodarskega in socialnega nazadovanja podjetij in sektorjev je izguba delovnih mest. Zato mora biti glavni cilj pobud za revitalizacijo območij ohranjanje in, če je možno, tudi porast delovnih mest. V ta namen priporočamo, da se poleg prehodnih sistemov socialnega varstva v okviru razvoja turističnih pobud spodbujajo tudi naložbe v ustvarjanje novih delovnih mest, usposabljanje in preusposabljanje, promocijo, kulturo samozaposlovanja, socialno ekonomijo itd.

2.3.2.9 *Vključitev vseh dejavnikov turistične politike*: turistični projekti za gospodarsko in socialno okrevanje nazadujočih območij si morajo prizadevati za spodbujanje vseh dejavnikov, ki lahko zraven že omenjenih oblikujejo turistično politiko. Zato je treba določiti prispevek kulturnih, zgodovinskih, naravnih, športnih dejavnikov, naravne in kulturne dediščine itd.

2.3.2.10 Pomemben izziv, ki so ga nekatera območja sprejela in je imel pozitivne učinke, je uporabljanje dejavnikov prejšnjih dejavnosti za oblikovanje novih alternativ na področju turizma.

2.3.3 Treba je natančno presoditi izkušnje različnih držav članic EU in jih ne le prevzeti in prilagoditi na druga okolja, temveč tudi utemeljiti in okrepiti. Vendar pa takšnih pozitivnih izkušenj ni veliko, zato je težko sestaviti obsežen in raznolik pregled primerov takšnih izkušenj.

2.3.4 Pomembno je, da se različne turistične destinacije v nazadujočih območjih povežejo v mreže, ki bi bile močne osnove za promocijo turizma in izmenjevanje izkušenj.

2.3.5 Krepitev in promocija samozaposlovanja je nedvomno zelo pomemben dejavnik pri prilagajanju delavcev na nove

razmere. Preučitev samozaposlovanja bo zato nazadujočim območjem nedvomno v veliko pomoč pri njihovi preobrazbi v turistična območja, predvsem v območja s podeželskim turizmom. Treba je preučiti, kakšno podporo potrebuje ta vrsta zaposlitve, da bo lahko učinkovito sredstvo v tem zahtevnem postopku prilagajanja.

2.3.5.1 Nekaj pobud, ki jih je treba izvesti na tem področju:

2.3.5.1.1 V okviru Evropske unije pojem „samozaposlitev“ pomeni zmožnost in odločitev delavca, da sam ali v kolektivu izvaja neko dejavnost na lasten račun. Samozaposlenost velja predvsem za osebe, ki v okviru svoje neodvisne podjetniške dejavnosti vzdržujejo komercialne in socialne odnose z dobavitelji in strankami.

2.3.5.1.2 Dolga leta je samozaposlenost predstavljala učinkovito vrsto obrambe proti gospodarski krizi v industrijskem sektorju, saj je omogočala ohranjanje zaposlenosti in odgovarjala zahtevam po ustvarjanju novih delovnih mest.

2.3.5.1.3 Trenutno je največ samozaposlenih med mladimi in ženskami.

2.3.5.1.4 Da bodo turistične storitve na osnovi samozaposlenosti učinkovite, morajo spodbujati nove poklicne kvalifikacije. Spodaj je naštetih nekaj novih poklicnih usmeritev, ki bi se lahko razvile v podeželskem sektorju:

- Trgovina s specifičnimi lokalnimi izdelki
- Tradicionalna in živilska obrt
- Storitve v zvezi s športom in ekološkimi aktivnostmi
- Avdiovizualni in virtualni centri
- Promocija kulture
- Varstvo otrok, avtokampi in počitniški domovi za mlade
- Naravna medicina
- Estetika telesa
- Tradicionalna gradnja in revitalizacija pisarniških prostorov
- Internetne kavarne
- Promocija lokalnih nepremičnin
- Pomoč pri novih dejavnostih
- Proizvajanje blaga in storitve tekoče potrošnje v turizmu
- Storitve za starejše osebe

2.3.6 Socialni turizem bo v prihodnosti nedvomno igral pomembno vlogo kot alternativa za mnoga nazadujoča območja, ki poskušajo s pomočjo turizma ustvariti novo gospodarsko dejavnost. Po zaslugi svojih posebnih značilnosti predstavlja socialni turizem koristno sredstvo v boju proti sezonskemu delu in za razporejanje počitnic.

2.3.7 *Nov evropski scenarij za večji zagon razvoja turističnih alternativ v nazadujočih območjih:* mnenje se sklicuje na možnosti, ki jih glede te problematike daje razširjena Evropa pri ustanavljanju referenčnih okvirov za izvajanje ukrepov, izmenjavo informacij, partnerskih projektov, promocijo dobre prakse, pospeševanje javno-zasebnega partnerstva itd.

2.3.8 *Obveza ustanovne pogodbe* do državljanov in njihovih pravic ter najbolj prikrajšanih regij in območij omogoča skupaj z besedilom, ki obravnava turizem v ustanovnem besedilu, da lahko mnenje ponudi odgovor na evropski ravni in v tesnejši povezavi s specifičnim nacionalnim, regionalnim in lokalnim položajem.

2.4 *Vključitev akcijskih smernic, ki lahko prispevajo k oblikovanju alternative:* v besedilu tega mnenja so upoštevana prejšnja mnenja EESO, pobude Komisije in Evropskega parlamenta ter izkušnje institucij, kot sta Svetovna turistična organizacija in Mednarodni urad za socialni turizem.

2.5 *Izkušnje kot ključni dejavnik:* to mnenje je zasnovano kot praktičen in koristen prispevek, še posebej za območja, ki jim želimo pomagati v postopku okrevanja. Zato upošteva že obstoječe dobre prakse na področju razvoja takšnih pobud.

3. Socialno in gospodarsko nazadujoča območja

3.1 Izraza „nazadujoča območja“, na katerega se nanaša naslov tega mnenja, ni lahko natančno opredeliti. Razlog za to niso le različne značilnosti, izvor in vzrok nazadovanja, pomembnost in obsežnost njegovih posledic ter geografska razkropljenost, temveč predvsem teža posledic nazadovanja za lokalno prebivalstvo in podjetja.

3.2 Glavni dejavnik, ki ga je treba preučiti za opredelitev in tipologijo nazadujočih območij, je ekonomska zgodovina teh območij, predstavljena s pomočjo različnih kazalcev. Zgodovina na najboljši način ponazarja, ali je prišlo do nazadovanja šele v zadnjem času zaradi zunanjih tehnoloških, socialnih ali ekonomskih sprememb, ali gre za trajno stanje, zaradi česar območje nikoli v svoji zgodovini ni doseglo ekonomskega razvoja, ki bi omogočal blaginjo prebivalstva. To razlikovanje ima velik vpliv na izbiro najboljše rešitve tega problema in

najučinkovitejših alternativnih možnosti. Izkušnje podjetij, usposabljanje lokalnega prebivalstva in zmožnost vzpostaviti novo ali nadomestno dejavnost, so od primera do primera zelo različne.

3.3 V območjih z nezadostnim gospodarskim razvojem so lahko razlogi za nazadovanje zelo različni: periferna geografska lega, skrajni okoljski pogoji, slaba infrastruktura, nepodjetnost lokalnega prebivalstva in nenazadnje vse okoliščine, zaradi katerih se je lokalno prebivalstvo izselilo in se še izseljuje v območja z boljšimi možnostmi gospodarskega razvoja tako znotraj države kot v tujini. Progresivna depopulacija in posledičen družbeni prevrat v velikih, predvsem podeželskih območjih v Evropi je problem, na katerega opozarjajo mehanizmi in politika regionalnega razvoja EU. Turizem in z njim povezan razvoj sta cilj mnogih ukrepov na tem področju.

3.4 V območjih, ki so v določenem obdobju uspela razviti uspešno in raznoliko gospodarstvo na osnovi različnih dejavnosti (na primer kmetijstva, rudarstva, tekstilne, metalurške ali kemijske industrije itd.) in so iz raznih razlogov morala to ali te dejavnosti opustiti, je glavni problem zlom socialnega modela z vsemi neprijetnimi posledicami za lokalno prebivalstvo in lokalna podjetja. V tem primeru sta odvisnost od ene industrijske panoge ali prešibka ekonomska raznolikost dodatna dejavnika, ki še otežujeta iskanje alternativne rešitve za izgubo delovnih mest, ki jo je povzročilo gospodarsko nazadovanje.

3.5 Veliko je dejavnikov, ki lahko in ki vplivajo na nazadovanje nekoč dejavne, donosne, konkurenčne regije z dovolj delovnimi mesti in blaginjo. Vendar pa je mogoče, da so tehnološke spremembe in globalizacija gospodarstva vir vseh teh dejavnikov in njihov skupni imenovalc. Trgi se razvijajo hitro in pogosto nepričakovano. Stabilnost, ki jo je industrija vse do prejšnjega stoletja predstavljala v očeh narodov, ki so znali uporabljati industrijska načela v svojo korist, več ne obstaja. Nadomestile so jo tehnološke in družbene spremembe, razširitev trgov, bliskovita izmenjava informacij na globalni ravni, globalna konkurenčnost in selitve proizvođenj blaga in storitev na druge lokacije. Stroški delovne sile so začeli veljati kot najpomembnejši dejavnik pri izbiri lokacije industrij, vendar pa konkurenčnost gospodarskih dejavnosti poleg dejavnika dostopa do tehnologij dejansko določajo raziskovalne sposobnosti, razvoj in inovacije, bližina in kakovost storitev, pomen managementa in usposobljenost delojemalcev. Končati proces deindustrializacije Evrope in najti alternativne poti za ustvarjanje delovnih mest sta nedvomno največja izziva, s katerima se sooča Evropa in ki ju potrjuje tudi lizbonska strategija.

3.6 Posledice nazadovanja nekega območja za njegovo prebivalstvo in podjetja so številne: izguba delovnih mest, splošno osiromašenje, demografske spremembe in upadanje števila prebivalcev, razpad mreže podjetij itd. Treba je poudariti, da te posledice v različnih oblikah vplivajo na življenje mnogih generacij. Prva generacija, ki se neposredno sooča z gospodarskim nazadovanjem, pogosto najde neke vrste nadomestilo v sistemu socialnega varstva, kar sicer ni zaželeno, vendar neobhodno potrebno, če socialna pomoč predstavlja za preživetje potreben prihodek. Do tega položaja pride ob zaprtju velikih industrijskih in rudarskih podjetij, ki mlade in osebe srednjih let, potencialno zmožne za delo, prisili v nedejavnost in odvisnost od socialne pomoči. Takšen položaj je sicer travmatičen, vendar problem naslednje generacije, ki nima na razpolago ne delovnih mest ne socialne pomoči, nedvomno vzbuja še več skrbi. V takšnih situacijah so podjetništvo, raznolikost dejavnosti in usposabljanje ne samo alternativne rešitve, temveč nujna potreba.

3.7 Za nazadujoča območja zaradi nezadostnega gospodarskega razvoja ali konjunkturnih dejavnikov, ki so ustavili njihov razvoj, lahko turizem pomeni trajno alternativno rešitev, ki bo njihov ekonomski razvoj popeljala v močno, stabilno industrijo z dobrimi izgledi za prihodnost in rast, ki ustvarja delovna mesta in je zmožna trajnostno ohraniti gospodarsko, socialno in okoljsko ravnotežje. Jasno je, da kulturne in gospodarske spremembe, ki bodo po vsej verjetnosti posledica takšnih revitalizacij, ne bodo lahke in ne vse pobude uspešne, vendar pa se nazadujočim območjem ponuja le malo drugih možnosti. Pogoji za uresničitev drugih alternativnih rešitev so namreč še težji.

3.8 Treba pa se je zavedati, da se tudi na obrobjih ali v okolici velikih mest, pa čeprav imajo cvetoče gospodarstvo, najdejo marginalna in degradirana območja, v katerih gospodarske aktivnosti ni ali pa je zelo šibka. Dogodki mednarodnega pomena lahko prispevajo k povečanju njihovega pomena in h gospodarski oživitvi. Tako so se na primer svetovni razstavi v Seville in Lizboni ter olimpijske igre v Barceloni in prejšnje leto v Atenah pokazale kot pomemben dejavnik pri fizični revitalizaciji teh območij. Sprožile so novo dinamičnost in ustvarile pogoje, ki omogočajo razvoj novega turističnega območja.

4. Cilji in sredstva za doseg ciljev

4.1 Po analizi položaja, izvora in glavnih značilnosti nazadujočih območij je v skladu z naslovom tega mnenja smiselno določiti cilje in sredstva za preučitev prispevka turizma h gospodarskemu in socialnemu okrevanju nazadujočih območij.

4.1.1 Najprej je treba poudariti, da mora biti glavni namen vseh ukrepov za gospodarski razvoj ustvarjanje pogojev,

primernih za osebni in socialni razvoj prebivalstva tega območja, in tako preprečiti emigracije in preseljevanje prebivalstva. Dejansko morajo vsi ti ukrepi prispevati k ohranitvi družbene zakoreninjenosti, ki so jo prebivalci skozi generacije ohranili s svojo najbližjo okolico. Za doseg tega cilja morajo kot alternative predvidene turistične pobude na učinkovit način vzpostaviti ne le potrebno infrastrukturo, temveč zagotoviti tudi stabilnost delovnih mest oseb, ki so v najširšem pomenu odvisne od turizma. Če je prvi cilj ohranitev družbene zakoreninjenosti, je treba zasnovati trajnostne in vitalne turistične proizvode kot alternativo za brezposelnost zaradi socialnega in gospodarskega nazadovanja.

4.2 Poleg tega mora biti cilj vseh ukrepov za gospodarski razvoj v nazadujočih območjih tudi diverzifikacija ekonomske dejavnosti. V območjih, odvisnih od ene industrijske panoge, so lahko vzrok za nazadovanje tehnološke spremembe ali sprememba trga. Da se takšno stanje ne ponovi, je treba opredeliti različne aktivnosti, ki se dopolnjujejo in prispevajo k boljši gospodarski prihodnosti regije. Turizem je pomemben dejavnik pri diverzifikaciji industrije v nekem območju po zaslugi svojega medsektorskega značaja in vključenosti najrazličnejših akterjev, od velikih, malih in srednje velikih podjetij, družinskih in multinacionalnih podjetij do podjetij z zelo različnimi socialnimi cilji in komercialnimi interesi.

4.3 Trajnostno ravnotežje ekonomskih, socialnih in zlasti okoljskih vidikov je prav tako eden od ciljev razvoja nazadujočih območij. Pogosto ima nazadovanje neke industrijske ali rudarske dejavnosti resne posledice za okolje tega območja. Zastarele in zapuščene zgradbe, onesnaženi industrijski odpadki in tla ter fizična degradacija je le nekaj najbolj pogostih rezultatov zastarele industrije, kar seveda niso idealni pogoji za turistično dejavnost, ki za svoj razvoj potrebuje najboljše naravne pogoje.

4.3.1 Načeloma je naloga industrije, ki se je ustalila na nekem območju, da ponovno vzpostavi izvirne naravne pogoje ali da to območje v okviru možnega vsaj revitalizira. Vendar pa v praksi podjetja težko upoštevajo to načelo, saj so sama v nazadujočem položaju, ki tega ne dopušča. V tem primeru je naloga javnih oblasti, da poskrbijo za podporo in zagotovijo dobre okoljske pogoje v območju. To je posebno pomembno, če so podjetja, ki se selijo na drugo lokacijo, ob svoji ustanovitvi prejela javno pomoč. Na osnovi načela družbene odgovornosti bi morala ta podjetja sprejeti te dodatne stroške svoje dejavnosti.

4.4 Za doseg teh zahtevnih ciljev je treba upoštevati več metod, med katerimi je najpomembnejši socialni dialog, ki predstavlja ključni element pri razvoju alternativnih rešitev. Socialni dialog med gospodarskimi in socialnimi akterji, med

podjetniki in delavci prek sindikatov in združenj delodajalcev je temelj za uspešno izvedbo projektov in pobud. Pri tem procesu sme in mora sodelovati tudi civilna družba v vseh svojih različnih skupnostih, združenjih državljanov, potrošnikov itd.

4.4.1 Pomembno je, da javne oblasti sodelujejo pri razvoju nazadujočih območij in aktivno prispevajo k spodbujanju alternativnih rešitev, pa naj gre za turizem ali drug sektor. Sodelovanje med različnimi upravnimi in javnimi institucionalnimi ravni lahko zagotovi pogoje za uspeh pobud in, če je treba, tudi prispeva k ekonomski vitalnosti projektov. Strukturni skladi EU so koristno orodje za to dejavnost, ki se usklajuje na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni, in prispevajo k izvajanju raziskav ter projektov in pobud za regionalni razvoj, ki lahko prispevajo k revitalizaciji nazadujočih območij.

4.5 Usposabljanje prebivalstva nazadujočih območij je ključni dejavnik postopka revitalizacije. Treba je zagotoviti poklicno preobrazbo dolgoročno brezposelnih oseb, da bodo lahko dobile delovno mesto v alternativnih dejavnostih, ki se glede pogojev in zahtevane strokovne usposobljenosti načeloma zelo razlikujejo od njihovih prejšnjih služb. V praksi se kaže, da je ta preobrazba velik izziv in da bo samo intenzivno in nenehno usposabljanje omogočilo prilagajanje delavcev primarnega na terciarni sektor. Ta preobrazba je pomembna tudi za delavce naslednje generacije, ki sicer niso doživeli izgube delovnega mesta na lastni koži, vendar jim njihovo poklicno okolje ne daje upanja na zaposlitev v tradicionalni industriji območja. Samo usposabljanje jim lahko omogoči izhod iz te poklicne neperspektivnosti.

4.6 Proces širitve Evrope lahko ima tako prednosti kot negativne posledice za obravnavano problematiko. Po eni strani se je povečalo število nerazvitih območij z industrijsko, rudarsko in kmetijsko preteklostjo, ki jo bo težko premostiti. Po drugi strani pa se bosta mobilnost in povpraševanje po prostočasnih aktivnostih in turizmu občutno povečala in s tem okrepila turistično industrijo. Promocija evropskega trajnostnega turističnega modela je lahko pomembno orodje za ekonomski razvoj določenih nazadujočih območij.

5. Dobra praksa uporabe turizma pri socialno-ekonomski revitalizaciji nazadujočih območij

5.1 Eden od glavnih ciljev tega mnenja je združiti, preučiti in začeti uporabljati različne dobre prakse, s pomočjo katerih se je turizem uveljavil kot uspešna alternativa za nazadujoča območja.

5.1.1 Na srečanju v Cordobi, ki ga je organiziral EESO v sodelovanju s pokrajinsko oblastjo, je bilo predstavljeno mnogo izkušenj in zelo poučnih pobud, ki jih je treba združiti in preučiti, da bodo lahko služile kot poučni modeli.

5.2 Izkušnje iz Asturije (Španija): primer uspele preobrazbe v regiji, ki je imela v celoti rudarski in industrijski značaj in se je odzvala na nazadovanje teh sektorjev in na s tem povezano izgubo delovnih mest z intenzivnim razvojem svojega turizma. V ta namen je bila oblikovana cela vrsta turističnih znamk in proizvodov, tesno povezanih s pokrajino Asturija in njeno naravo:

- Turizem in narava: Asturija, naravni raj
- Turizem in kultura: Asturija, kulturni zaklad
- Turizem in gastronomija: okusi Asturije
- Turizem in mesto: mesta v Asturiji
- Turizem in kakovost: čudovita bivališča v Asturiji
 - Mesas de Asturias (asturijska hrana)
 - Aldeas Asturias Calidad Rural (asturijske vasi: podeželska kakovost)
 - Asturias por la Excelencia Turistica (Asturija za odličnost v turizmu)

5.2.1 Ta nova strategija lokalnega razvoja je bila zelo uspešna, saj se je stopnja zaposlenosti v zadnjih letih povišala za 8 %. Očitno je, da je bila okoljska trajnost v tem primeru osnova za visokokakovostni turizem v sožitju z naravo in da so tako gospodarski in socialni akterji kot tudi javne institucije skupaj aktivno podprli te strateške spremembe in nov regionalni model.

5.3 Izkušnja mesta Zabrze (Poljska). V celotni Sileziji so ekonomske in tržne spremembe vodile do zaprtja številnih podjetij in tako povzročile izgubo desetisočih delovnih mest. Za sabo so pustile opustošeno pokrajino, posuto z zapuščenimi postindustrijskimi conami. Izpeljanih je bilo mnogo turističnih promocij, vendar pa regija še vedno trpi zaradi svoje tradicionalne podobe industrijske cone v mračni in ekološko degradirani pokrajini. Ta podoba za turiste sicer ni privlačna, vendar kljub temu lahko obogati socialno in ekonomsko življenje regije, če se industrijska dediščina tega območja začne koristiti v turistične namene, kar je namen in želja lokalnih oblasti. Gre za preobrazbo postindustrijskih predelov v turistična območja s pretežno trajnim in nesezonskim značajem. Tako bi se ohranila industrijska dediščina in edinstven značaj mest in regij.

5.3.1 Vendar pa je ta projekt povezan s številnimi težavami. Poleg slabega tehničnega stanja in splošnega propada lokacij so tukaj še problemi lastninskih razmerij, pomanjkanja finančnih sredstev in kvalificiranega osebja, nerazvitosti turistične infrastrukture in drugih dejavnikov, zaradi katerih le malo industrijskih arhitekturnih dediščin izpolnjuje pogoje za uspešno turistično območje. Evropski strukturni skladi, kot sta FEDER in ESF, lahko igrajo pomembno vlogo pri financiranju projektov in usposabljanju lokalnega prebivalstva.

5.3.2 Na regionalni ravni je bil zasnovan projekt za izkoriščanje postindustrijskih lokacij v turistične namene z naslovom „Krožni ogled industrijske arhitekturne dediščine“. Združuje 30 objektov, izbranih na podlagi različnih meril, kot so dostopnost, privlačnost, turistične kapacitete in varnost obiskovalcev.

5.3.3 Izkušnja občine Zabrze, srednje velikega mesta na jugu Poljske, je dober primer, kako so se občinske oblasti naučile upoštevati pomembnost industrijskega turizma. Tako je Zabrze že od leta 2003 priznan model te vrste turizma, ki ga potrjujejo tudi pomembni turistični certifikati in priznanja. Zabrze pa ni samo dober primer, kako nazadovanje rudarske industrije v regiji nadomestiti z lastnimi alternativami, temveč se je izkazal tudi kot središče razmišljanj in spodbujanja prihodnjih projektov razvoja industrijskega turizma na Poljskem in po vsej Evropi. Septembra 2004 in maja 2005 je bila tukaj med drugim organizirana mednarodna konferenca za preučitev „zakladnice industrijske dediščine za turizem in prostočasne aktivnosti“. Rezultat teh konferenc sta resoluciji iz Zabrza, ki predstavljata dragocen vpogled v izkoriščanje industrijskih arhitekturnih dediščin za turizem in prostočasne aktivnosti. Na tem mestu naj omenimo še pripravljenost Svetovne trgovinske organizacije za sodelovanje pri vzpostavljanju mreže industrijskega turizma, ki bi prispevala k boljši promociji turističnih proizvodov.

5.3.4 Izkušnje iz Zabrza predstavljajo dragocen vir znanja in izkušenj, ki bodo gotovo v korist tudi drugim območjem s podobnimi značilnostmi in željo po turistični preobrazbi. EESO v celoti priznava in podpira velik pomen teh izkušenj s turizmom ter jih je pripravljen tudi širiti.

5.4 Izkušnje rudarskega muzeja Museo Minero de Río Tinto v mestu Huelva (Španija). Rudnik Río Tinto je bil v preteklosti središče bogate proizvodnje zlahnih kovin, ki je zagotavljala blaginjo regije že od rimskih časov. Po zaprtju rudnika v letu 1982 se je regija znašla v gospodarskem zastoju. Za to bogato dediščino danes skrbi rudarski muzej Río Tinto. Muzej je središče rudarskega parka Río Tinto, ki je bil zasnovan kot tematski park z vasmi in rudarsko pokrajino. Park na 900 hektarjih obiskovalcem ponuja vožnjo z vlakom ob stari železniški progi, po kateri so prevažali rudo v Huelvo, obisk starih rudnikov, rimskega pokopališča in rudarske vasi, ki jo je zgradilo angleško lastniško podjetje konec 19. stoletja. Nekoč zapuščen lokacija je torej postala kraj za prostočasne aktivnosti in prebivalstvu približala dediščino in kulturo tega območja. Tudi v tem primeru je prav ta „izkušnja“, katere glavni razlog je privabljati turiste, omogočila turističnim ponudnikom opravljanje donosne dejavnosti v območjih, ki bi bila brez tega obsojena na propad.

5.5 Izkušnje industrijske in rudarske cone Peñarroya-Pueblonuevo (Španija). Ta lokacija se ponaša z bogato industrijsko dediščino, saj je ostanek velikega tovarniškega središča 20. stoletja. Trenutno poteka preobrazba te lokacije v območje za

prostočasne aktivnosti lokalnega prebivalstva in obiskovalcev. Treba je omeniti, da je več vasi v dolini Alto Guadiato v provinci Cordoba združilo svoje moči pri izvajanju skupnega projekta revitalizacije različnih dejavnikov, kot na primer rudarsko-geološkega muzeja Peñarroya-Pueblonuevo. Cilj teh pobud je razvoj turistične dejavnosti, ki bi omogočila nov ekonomski zagon vasi, ki jih je zaznamovala visoka stopnja nezaposlenosti zaradi propada rudarske dejavnosti. Ta izkušnja je del skupne usklajene ponudbe na področju gastronomije, športa in kulture, ki povezuje prebivalstvo Fuenteovejune, Bélmeza in drugih krajev tega območja in vključuje stara industrijska in geološka središča.

5.6 Mreža muzejev znanosti in tehnike v Kataloniji (Španija) obsega okrog dvajset lokacij industrijske arhitekturne dediščine v katalonski regiji. Lokacije predstavljajo najrazličnejša področja: tekstilna in papirna industrija, strojenje, transport itd. Skozi stoletja je katalonska industrija igrala izredno pomembno vlogo, ne samo z gospodarskega, temveč tudi s kulturnega, arhitekturnega in socialnega vidika in je del skupne katalonske identitete. Takšen koncept zahteva skupno turistično promocijo vseh 20 lokacij, da bodo lahko delovale kot mreža kulturno-turističnih lokacij, in je primeren tudi za druge podobne projekte.

5.7 Zanimiva izkušnja Mednarodnega odbora za socialni turizem (BITS) je tudi primer mesta La Roche-en-Ardenne v Belgiji, nazadujočega premogovniškega območja, v katerem je ustanovitev počitniškega središča za socialni turizem veliko prispevala k alternativnemu razvoju regije in s tem k številnim novim delovnim mestom.

5.8 Po vsej Evropi se trenutno pojavljajo številne inovativne turistične pobude vsaj deloma z namenom razviti alternativno rešitev za izboljšanje gospodarskega položaja. Naj na primer omenimo možnost, ki jo turistom ponujajo tradicionalni ribiči, da preživijo en dan na njihovem čolnu in aktivno sodelujejo pri njihovem delu. Tako izkusijo pristen stik s poklicnim in kulturnim življenjem neke regije, kar je za turiste izjemno privlačno in hkrati prispeva k povečanju dohodka nazadujoče dejavnosti.

5.9 EESO podpira skupno deklaracijo Evropske zveze sindikatov s področja hrane, kmetijstva in turizma (EFFAT) in Konfederacije nacionalnih združenj hotelov, restavracij in podobnih ustanov v EU (HOTREC) o načelih in smernicah za ohranjanje in razvijanje delovnih mest na področju turizma v podeželskih območjih.

6. Zaključki

6.1 Po zaslugi raznih srečanj študijske skupine, ki je bila pristojna za izdelavo tega mnenja, in uspešne predstavitve v Cordobi smo lahko oblikovali ne samo opisana stališča, temveč tudi koristne zaključke in priporočila.

6.2 Kot je bilo že večkrat omenjeno v različnih dokumentih Komisije, EESO in mnogih drugih virih, predstavlja turizem izredno pomembno gospodarsko dejavnost, in sicer ne samo z ekonomskega, temveč tudi s socialnega in okoljskega vidika. Zlasti je treba poudariti, da je turizem močna, stabilna gospodarska panoga z dobrimi izgledi za prihodnost, kar v veliki meri prispeva k ustvarjanju visokokakovostnih delovnih mest ob spoštovanju meril kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne trajnosti.

6.3 Socialno in gospodarsko nazadovanje območij v evropskih državah lahko ima najrazličnejše vzroke in značilnosti, vendar pa je sta v vseh območjih izguba delovnih mest in pomanjkanje ekonomskih alternativ najvidnejša in najhujša posledica za lokalno prebivalstvo, ki je pogosto prisiljeno k migracijam zaradi iskanja nove, popolnoma drugačne zaposlitve. Depopulacija obsežnih kmetijskih, industrijskih in rudarskih območij je nezaželen učinek sprememb v gospodarski strukturi.

6.4 Družbena zakoreninjenost lokalnega prebivalstva je glavni cilj politike za doseg regionalnega ravnotežja s pomočjo dolgoročnih alternativnih rešitev za nazadujoča območja. Evropski strukturni skladi spadajo k najpomembnejšim dejavnikom te politike zakoreninjenosti. Ohranjanje ali ustvarjanje delovnih mest mora biti glavna prednostna naloga takšne politike socialne integracije.

6.5 Čeprav so izhodiščni položaji povsod drugačni, predstavlja turizem nedvomno v vsakem primeru dobro alternativo v boju proti nazadovanju, saj gre za vir gospodarske aktivnosti z močnim potencialom za razvoj družbe, podjetij in zaposlenosti. Različne izkušnje na vseh ravneh to dokazujejo in potrjujejo.

6.6 Vendar pa se pri preučevanju turistične alternative za nazadujoča območja pojavlja mnogo različnih težav in ovir. Opozoriti je treba na to, da ta območja niso turistična po svoji „naravi“, nasprotno, včasih gre za degradirana območja brez kakršnekoli turistične privlačnosti. Iz tega razloga je ta območja težko revitalizirati in v njih ustvariti idealno okolje za dolgoročni razvoj turizma. Zato je treba ustvarjati povpraševanje s ponudbo in oblikovati temu primerne turistične proizvode.

6.7 Poleg tega v osnovi neobetavnega položaja se pri oblikovanju turistične alternative za nazadujoča območja pojavljajo najrazličnejše ovire:

- finančne, saj so za oblikovanje turističnih proizvodov in infrastrukture potrebna finančna sredstva;
- kulturne, saj je potrebno posebno usposabljanje lokalnega prebivalstva za opravljanje dela v storitvenem sektorju;

- ovire glede dostopnosti in mobilnosti, saj je treba obiskovalcem zagotoviti varen prihod v ustvarjena in promovirana turistična območja;
- varnostne, saj mora biti zagotovljena varnost oseb in turističnih kapacitet;
- promocijske, ker lahko slaba promocija ali koordinacija škodi turistični dejavnosti lokacije;
- pomanjkanje strokovne tehnične pomoči, ki je lahko zelo koristna pri določanju dejavnikov za vitalnost novih podjetij.

6.8 Vendar pa sta prav ta turistična alternativa in s tem povezane težave dejavnika, na katera se morajo osredotočiti javne oblasti, socialni akterji in na splošno državljani, da bodo lahko sprejeli izziv, ki ga predstavlja uresničitev tega turističnega potenciala. Evropska regionalna politika in druge politike Skupnosti na področju turizma, kulture, zaposlovanja, transporta, infrastrukture itd. morajo podpirati zadane cilje in združiti svoje delovanje za doseg le-teh. Prikrivanje slabega položaja nazadujočih regij in nepripravljenost za soočenje s tveganji in ovirami turistične alternative ni prava pot, saj so druge alternative za izboljšanje ekonomskega položaja v nazadujočih območjih zelo maloštevilne in še težje uresničljive.

6.9 Za vitalnost turistične alternative v nazadujočih območjih je treba izpolniti več pogojev:

- okrepiti kulturne, dediščinske in naravne vrednote regije. Lokalno prebivalstvo je, tudi v nazadujočih območjih, pogosto varuh edinstvenega lokalnega kulturnega bogastva;
- sprejeti obsežne ukrepe in s pomočjo integralnih razvojnih programov zagotoviti raznolikost proizvodov in storitev, ki jo turizem nujno potrebuje;
- poskrbeti za nastanitvene možnosti v bližini turističnih atrakcij. Turistične nastanitve so ena od investicij, ki za turistični sektor pomenijo stabilnost in prispevajo k ustanavljanju dodatnih lokalnih podjetij. Treba je dajati prednost hotelskemu turizmu in začasnim nastanitvam pred rezidenčnim turizmom, da se zagotovi dolgoročna vitalnost;
- spoštovati merila ekonomske, socialne in okoljske trajnosti, da bo turistična dejavnost lahko prispevala k ustanovitvi številnih podjetij in s tem delovnih mest ter samozaposlenosti;
- ustvariti konkurenčno in raznoliko podjetniško okolje, da tržna nihanja, ekonomska globalizacija in preselitve podjetij ne bodo imeli takšnega vpliva na območje;
- s pomočjo poklicnega usposabljanja pospeševati kakovost v vseh oblikah: storitve, delovne pogoje, varstvo okolja;

- povezati se z drugimi nazadujočimi območji in ustvariti mrežo za kakovostnejšo skupno promocijo proizvodov, znamk in turističnih ciljev;
- posodobiti ponudbo proizvodov in storitev. Splošna in intenzivna uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) je nedvomno pomemben dejavnik konkurenčnosti. Za turistična podjetja vseh velikosti, zlasti za mala podjetja, je uporaba interneta bistvenega pomena pri promociji njihovih proizvodov in pozicioniranju na tržišču;
- zagotoviti pravice potrošnikov, saj so v turizmu vpletene številne gospodarske dejavnosti in pretežno mala storitvena podjetja.

6.10 Veliko je dejavnikov, od katerih je odvisna izbira turistične ponudbe za neko območje, zato je težko določiti najprimernejšo. Kot primer naj kljub temu navedemo nekaj dejavnosti, ki so posredno ali neposredno vpletene v turizem in ki lahko pripomorejo k razvoju alternativnih turističnih območij: kmečki in podeželski turizem z obrtjo in proizvodnjo ter prodajo lokalnih živil, industrijski turizem, za katerega smo opisali že nekaj primerov dobre prakse, zdraviliški turizem, kulturni turizem itd. Podeželski turizem bo lahko dolgoročno uspešen le s podporo institucij.

6.11 Vrste podjetij, ki razvijajo turistične proizvode in dejavnosti v nazadujočih območjih, so iste kot pri klasičnem turizmu. Kljub temu poudarjamo naslednje:

- Samozaposlenost se je izkazala kot učinkovita oblika obrambe proti industrijskim krizam in je v času ustvarjanja novih aktivnosti dobra rešitev za mlade podjetne osebe. V podjetniškem modelu turizma sta samozaposlenost in družinsko podjetništvo pogostejša kot v drugih sektorjih.
- Združenja delavcev, proizvajalcev, svetovalcev, potrošnikov itd. so odgovorna za turistične namestitve (manjši hoteli, avtokampi, kočje, domovi), potovanja in različne turistične storitve. Možnost vzpostavitve in delovanja v mrežah je pomembna dodana vrednost, ki so jo mnoge države, med njimi tudi Italija s kooperacijo Legacoop, izkoristile za okrepitev sodelovanja v turistični panogi.
- Kolektivne pogodbe morajo upoštevati poseben položaj mikro podjetij, da se zagotovi kakovost delovnih mest in zadovoljijo njihove raznolike, spremenljive in zahtevne potrebe.
- Organizacije za izvajanje socialnega turizma v različnih državah lahko sodelujejo na zelo učinkovit način in tako vzpostavijo turizem kot alternativo za gospodarsko nazadujoča območja. Veliko število turistov, s katerimi imajo te organizacije na leto opravka, bi lahko bila pobuda za vzpo-

stavitev turističnih meja in proizvodov v teh območjih. Kot primer navajamo bogate izkušnje Mednarodnega urada za socialni turizem (BITS), ki je v sodelovanju s španskim počitniškim središčem Liguerre de Cinca tej regiji pripomogel k ponovnemu gospodarskemu zagonu. Podobno je več počitniških vasi na Portugalskem, ki jih upravlja INATEL, v veliki meri prispevalo h gospodarski aktivnosti celotne regije.

6.12 Za zagotovitev vitalnosti turističnih podjetij, ki so bila ustanovljena kot alternativa v nazadujočih območjih, je pomembno, da se vzporedno razvijajo tudi dodatne dejavnosti na podlagi skupnih interesov, ki se lahko povežejo v pravo „turistično zvezo“, v kateri je vsako podjetje del skupne turistične ponudbe. Potrebno je tako na ravni javnega kot zasebnega sektorja uskladiti kulturne, gastronomske, okoljske, nastanitvene vidike, skratka, vse ekonomske dejavnosti, ki so pomembne za privabljanje turistov v neko regijo. Takšne zveze, ki jih včasih najdemo v klasičnem turizmu, so življenjskega pomena za nova in alternativna podjetja v nazadujočih območjih zaradi njihovega izjemno težkega in negotovega začetnega položaja. Model „turističnega krožnega ogleda“, pri katerem sodeluje veliko število gospodarskih akterjev, je eden od načinov uresničevanja takšnih zvez. V vsakem primeru se morajo vsi gospodarski in socialni akterji povezati za krepitev sodelovanja med podjetji.

7. Sklepne ugotovitve

7.1 Socialno-ekonomska revitalizacija nazadujočih območij v Evropi je pomembna in težka naloga za javne oblasti na vseh ravneh, socialno-ekonomske akterje in državljane. Je izziv, ki ga ne smemo ignorirati, če želimo preprečiti depopulacijo določenih regij in lokalno prebivalstvo obvarovati pred revščino in migracijami. Turistična alternativa je ena od številnih možnosti, vendar pa je zaradi svoje dodane vrednosti, svoje zmožnosti ustvarjati delovna mesta in svojih perspektiv za prihodnost vsekakor rešitev, ki ima prednost pred drugimi.

7.2 Evropska politika ter dokumenti institucij poudarjajo pomembnost te poti. Tako Evropska komisija kot Parlament in Evropski ekonomsko-socialni odbor spodbujajo in podpirajo to alternativo, vendar pa finančna sredstva iz strukturnih skladov še vedno ne zadostujejo za učinkovito izvajanje ukrepov na tem področju. Poleg tega jih je vedno težje uporabiti za nov gospodarski zagon. Komisiji predlagamo, da izvede pilotni projekt na osnovi zbranih izkušenj, ki bo preučil in ugotovil najboljši način za uporabo strukturnih skladov v namene spodbujanja turizma v gospodarsko in socialno nazadujočih območjih.

7.3 Druge institucije kot Svetovna turistična organizacija (OMT) in Mednarodni urad za socialni turizem (BITS) uresničujejo pomembne strateške programe, ki krepijo in podpirajo promocijske in komunikacijske mreže, neobhodno potrebne za dolgoročno vitalnost turističnih projektov v nazadujočih območjih.

7.4 Države članice bi prav tako morale uskladiti delovanje nacionalne, regionalne in lokalne uprave. Opazovalne skupine, ki bi presodile možnosti sektorja in izdelale različne strategije in integralne programe turističnega razvoja, so iz tega vidika dober mehanizem za preučevanje in delovanje na tem področju.

7.5 EESO v okviru svojih mnenj o turizmu poziva k promociji evropskih politik za oblikovanje evropskega turističnega modela, ki ne temelji nujno na predpisih, temveč na vrednotah in načelih trajnosti, varstva okolja, kakovosti storitev, proiz-

vodov in zaposlitve, zaščite potrošnikov, javno-zasebnih koooperacij, splošne dostopnosti, krepitev lokalne dediščine in kulture ter na drugih vrednotah, ki zagotavljajo spoštovanje načela kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne trajnosti tako v Evropi kot tudi drugod po svetu. To mnenje je dodatni prispevek k obstoječim strateškim in političnim dokumentom na tem področju in poudarja pozitiven prispevek turizma kot temeljnega dejavnika evropskega turističnega modela k socialno-ekonomski revitalizaciji nazadujočih območij.

8. Evropski ekonomsko-socialni odbor bo oblikoval in objavil to mnenje ter ga predstavil pod naslovom „Deklaracija iz Cordobe o prispevku turizma h gospodarskemu in socialnemu okrevanju nazadujočih območij“ kot svoj prispevek na Evropskem turističnem forumu, ki bo potekal oktobra 2005 na Malti.

V Bruslju, 28. septembra 2005

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Anne-Marie SIGMUND
